

นักร้องของประชาชน

ประเด็นสำคัญของการพูดคุยในครั้งนี้น่าจะเริ่มต้นที่นั่นมากกว่าความสิ้นไหลของการเล่าเรื่อง ละครที่ดีควรมีคุณค่าอธิบายสังคมและเป็นเรื่องของประชาชน

“ครูอยู่” พรรตน์ ดำรง ภาควิชาศิลปะการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อธิบายมันอีกครั้งผ่านหัวข้อ “ต้นทางละครเพื่อประชาชน” ระหว่างกิจกรรม “ทราบแล้ว...เปลี่ยน เวที

สัมมนาองค์ความรู้ละครเพื่อการเปลี่ยนแปลง” ที่มูลนิธิสื่อชาวบ้าน (มะขามป้อม) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดขึ้นเมื่อปลายตุลาคมที่ผ่านมา

โดยที่พอจะขมวดปมเรื่องของงานละคร-ชุมชน-และศาสตร์ความเป็นศิลปะว่า ละครที่ดีไม่จำเป็นต้อง Art (เป็นศิลปะ) สูงส่ง จริงอยู่ที่องค์ความรู้ศิลปะแบบตะวันตกเป็นความรู้หนึ่ง แต่เวลาเดียวกันต้องมองให้ออกถึงความรู้ใกล้ตัว เห็นความเป็นไปในชุมชน อะไรที่เป็นรากเหง้า ต้องอะไรคือความดี ความงาม สิ่งใดคือวิถีปฏิบัติมาช้านาน และละครของเราจะเข้าไปมีส่วนตรงนั้น เป็นการสร้างมูลค่าของงานที่เข้ากับชุมชนได้ โดยที่นั่นคือมูลค่าความงามที่งดงามไม่แพ้กันยามความงามแบบอื่นใด

“คนปากหนักก็งามได้ในแบบของเขา ความงามมันมีองค์ประกอบจากวิถีชีวิตจริง สังคมไทยแยกศิลปะกับวิถีชีวิตจริงไม่ได้ บางคนเลี้ยง

ลูกไปตุลิกะไป หรือนั่งดูทีวีที่ทานข้าวไปด้วย การชื่นชมศิลปะแบบนี้อาจ ทำหายชนชั้นนำ แต่มันดำรงอยู่ในความเป็นจริง”

“ละครเพื่อการเปลี่ยนแปลง” ของทุกคนในวงสนทนาทนนั่น จึง ไม่ใช่การละเล่นเพื่อตอบใจของ การ์ เป็นอันนี้ ทำนองลักษณะอ้างอิง ถ่ายทอดเรื่องราวจากวรรณกรรม ชั้นเยี่ยม หรือเลียนความสมบูรณื แบบในทุกๆ กิริยาบทว่ามันต้อง ตอบสนองสังคมที่ “เป็นจริง” ผ่าน การสังเกต คลุกคลี ฝ่าค้นหาความ มงตมเฉพาะตัว ระคนความมุ่งหวัง ให้สังคมที่อยู่มีคุณภาพดีขึ้น ประ หนึ่งเป็น “ละครประชาชน” จาก ประชาชนในสังคมเดียวกันเอง

“ชุมชนมันควรจะต้องขึ้นนะเมื่อได้รับการสื่อสารอย่างจริงจังใจเคยมีเด็ก ในโครงการมาถามว่าสิ่งที่เขาทำอยู่นี้เรียกว่าศิลปะหรือไม่ เพราะเขา ไม่ใช่แค่ไปแสดง แต่ต้องไปเป็นส่วนหนึ่งกับชาวบ้าน ไปศึกษาปัญหา ไป ร่วมพัฒนาเหมือนเอ็นจีโอ คำถามนี้ครูยังไม่ตอบ เพราะไม่คิดว่าศิลปะ จะเกิดขึ้นได้เพราะทำงานแค่ 3 เดือนหรือ 3 ปี แต่ถ้าเขาทำงานไปเรื่อยๆ คำถามนี้อาจไม่สำคัญก็ได้ แต่พวกเราเชื่อว่าศิลปะที่คืนจะรับใช้สังคม

บอกเล่าประเด็นอย่างแยบยล มีศิลปะ ทำให้สังคมมีสาระขึ้น” ครูอุ้ยว่า ตัวอย่างระหว่างกิจกรรมครั้งนั้นน่าจะเป็นละครเยาวชนเรื่อง “พะยุง

ต้นเดียว” จากกลุ่มเด็กกรัป่า จ. สุรินทร์ ซึ่งสะท้อนความเป็นไป ของบ้านเกิดหลังพื้นที่ป่าที่คั่นเคย ถูกรุกรล้าจากขบวนการตัดไม้ และ ทำให้ต้นพะยุงขนาดใหญ่ประจำ หมู่บ้าน ที่แผงด้วยศรัทธา ความ เชื่อ ถูกทำลายไปต่อหน้าต่อตา

“แต่มันไม่ใช่การเข้ามาแอบ ดัดไม้แบบที่เคยได้ยิน เพราะเรื่อง นี้ทำเป็นขบวนการ และมีคนใน ชุมชนได้ประโยชน์จากไม้พะยุงต้น นี้ พวกเขาซื้อคนในชุมชนให้มา ร่วมด้วย เริ่มจากทำพิธีอัญเชิญ

ผีตา-ยายที่เฝ้าป่าไป ช่วยดูต้นทาง เสรจจากเจ้าหน้ที่ป่าไม้ จนถึงเอาไม้ ต้นนั้นออกไปจากชุมชน” ปอนด์-สุชานันท์ คิตชนะ นักศึกษาชั้นปี 1 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หนึ่งในกลุ่มเด็กกรัป่า เล่าเรื่องจริงที่เกิดขึ้น ณ ต.ลำโรง อ.เมือง จ.มหาสารคาม บ้านเกิด

ประเด็นที่ว่าเคยเป็นชาวสันๆ ตามหน้าสื่อไม่กี่วันก่อนจะเงียบ หายไปเกินกว่าเจ็บใจที่สุดเสียคือการนึกไม่ถึงที่คนในชุมชนด้วยตนเองจะ

เปลี่ยนไป “ละครประชาชน” แบบฉบับกลุ่มเด็กรักป่า จึงหวังอธิบายความซับซ้อนของปัญหา เพราะมากไปกว่าเรื่องของกลุ่มทุนกับชาวบ้านเช่นเก่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ไม่พ่ายแพ้ที่ชุมชนรักและหวงแหนต้องจากไป เป็นเพราะคนในชุมชนเดียวกันนี่เองที่เป็น “ไส้ศึก” เอื้อประโยชน์ให้ขบวนการตัดไม้กระทำการสำเร็จ ละคร “พายุฝนเดียว” จึงเป็นอุทาหรณ์เตือนใจบอกคนในชุมชนให้ตระหนักและซึ้งน้ำหนักระหว่างอามิสสินจ้างกับความสูญเสีย “ละครพายุฝนเดียว” จึงเป็นทั้งคุณค่าและความงามของพวกเขาที่ส่งผ่านบทละครร่วมสมัยมายังผู้ชม

ส่วน “เอียด” สิทธิพงศ์ สังข์เศรษฐ์ บัณฑิตหนุ่มคนใต้ กลุ่ม “มะนาวหวาน” จ.สงขลา บอกอุดมการณ์ของตัวเองในการทำงานละครผ่านหัวข้อ “การเปลี่ยนแปลงหลากหลายมิติจากมุมมองนักปฏิบัติ” ว่าตลอด 2-3 ปีที่ทำกิจกรรมมา ความตั้งใจที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงคือการหวังใช้

ละครเป็นเครื่องมือเพื่อ “บอกข่าว” ที่เกิดขึ้นในชุมชน

“ผมมองว่าเรื่องใหญ่ที่บ้านผมคือ มันกำลังจะไม่เหมือนเดิม มันมีข่าวแทบทุกช่วงว่าจะมีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมแห่งใหม่ ทำโรงงานแยกก๊าซ ทำเรื่อน้ำลึก และนั่นมันทำให้เราต้องตั้งคำถามไปว่าความไม่เหมือนเดิมแบบนี้เราทำอะไรกับมันได้บ้าง ผมไม่ได้ปฏิเสธความจริงนะ แต่ระหว่างที่จะทำอยากให้คุณในชุมชนเขารู้ด้วย ให้เขาได้ตัดสินใจด้วยตัวเอง ได้ทำประชาคม เลือกรายการข้อมูลประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ผลกระทบทางสุขภาพ (HIA) เสียก่อน ไม่ใช่ให้คนไม่กี่คนมาชี้บอกว่าเราต้องรับกับอะไรบ้าง พวกผมนี่แหละหวังจะเป็นกระบอกเสียงหนึ่งที่จะเรียกร้องสิทธิในส่วนนี้”

ละครของกลุ่ม “มะนาวหวาน” จึงอธิบายเรื่องประชาชนปลายด้ามขวานกับการรุกคืบพื้นที่จากภาคอุตสาหกรรมอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย เรื่องแล้วเรื่องเล่า ทั้งนี้ก็เพื่อหวังว่าผลงานที่ออกมาจะมีมูลค่าพอจะรับใช้สังคมบ้าง ไม่มากก็น้อย

ระหว่างทางของนักร้องประชาชน จึงเต็มไปด้วยสำนึก ความหวัง สาระ และเสียงหัวเราะ จะเป็นศิลปะที่มากมาย หรือยังห่างไกลกับคำว่า “ศิลปิน” ก็ช่างมันประไร

น.หนูแก้ว

E-mail : pimthainews50@hotmail.com